

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

3 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 października 2025 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych: A.P. i syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 16 marca 2022 r., I ACa 1392/21,
w sprawie z powództwa A.P.
przeciwko syndykowi masy upadłości Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

- 1) oddała skargę kasacyjną pozwanego;**
- 2) uchyla zaskarżony wyrok w punktach pierwszym (1) i trzecim (3) i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Roman Trzaskowski

Paweł Grzegorzczak

Karol Weitz

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji pozwanego Bank S.A. w W., w punkcie pierwszym (1) zmienił wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 11 czerwca 2021 r. – zasądzający od pozwanego na rzecz powódki A.P. kwotę 403.595,28 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 30 listopada 2019 r. do dnia zapłaty (pkt I) i rozstrzygający o kosztach (pkt II) – w punkcie I o tyle tylko, że zastrzegł, iż spełnienie świadczenia przez pozwanego Bank jest uzależnione od zaofiarowania przez powódkę na rzecz Banku zwrotu świadczenia w kwocie 298.524,47 zł lub zabezpieczenia przez powódkę roszczenia o zwrot tej kwoty oraz oddalił powództwo o odsetki od tej kwoty, w punkcie drugim (2) oddalił apelację w pozostałym zakresie, a w punkcie trzecim (3) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Ustalone w sprawie okoliczności istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W 2008 r. powódka w związku z potrzebą sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego zwróciła się do profesjonalnego doradcy finansowego, który przedstawił jej – jako najbardziej korzystną – ofertę umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, zapewniając m.in., że waluta szwajcarska odznacza się stabilnością.

Wnioskując o udzielenie kredytu, powódka podpisała w dniu 20 czerwca 2008 r. dokument „oświadczenie o wyborze waluty obcej”. Wskazała w nim, że po zapoznaniu się m.in. z ryzykiem kursowym wnosi o udzielenie kredytu indeksowanego do waluty obcej. W oświadczeniu w formie tabelarycznej przedstawiono informację na temat wpływu zmian oprocentowania i kursu waluty kredytu na wysokość miesięcznych rat, przy czym informacja ta odnosiła się do kredytu w wysokości 150.000 zł, okresu spłaty kredytu 15 lat, zmiennego

oprocentowania kredytu złotowego w wysokości 6,6% na moment sporządzenia symulacji i zmiennego oprocentowania kredytu indeksowanego do CHF w wysokości 4% na moment jej zawarcia. Z oświadczenia wynika, że sporządzono je na podstawie danych pochodzących z okresu od 1 kwietnia 2007 do 31 marca 2008 r. Tabele obrazowały:

- wysokość raty kapitałowo odsetkowej przy aktualnym poziomie kursu CHF i aktualnym poziomie stopy procentowej - odpowiednio 1314,92 PLN dla kredytu w PLN i 1109,66 PLN dla kredytu indeksowanego;

- wysokość raty przy założeniu, że stopa procentowa kredytu/pożyczki w CHF jest równa stopie w PLN, a kapitał większy o 20% (podano wyłącznie wysokość raty dla kredytu indeksowanego 1538,46 PLN);

- wysokość raty przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy, czyli 0,234 PLN, co daje wzrost o 11,21 % - wynoszącą 1234.05 PLN (też dla kredytu indeksowanego, bez odniesienia do kredytu w PLN);

- wysokość raty przy założeniu wzrostu oprocentowania o wartość stanowiącą różnicę między maksymalną i minimalną wartością stopy procentowej z okresu ostatnich 12 miesięcy to jest 1,9 % dla kredytów w PLN i 0,607 % dla kredytów w CHF - wskazano ją odpowiednio na 1477,11 PLN dla kredytu w PLN i 1155,71 PLN dla kredytu w CHF.

W dniu 8 lipca 2008 r. powódka zawarła z Bank S.A. (poprzednik prawny Bank1 S.A.; dalej – „Bank”) umowę kredytu hipotecznego nr [...] („Umowa”) indeksowanego do CHF, w kwocie 298.524,47 zł, na okres 360 miesięcy, oprocentowanego wg zmiennej stopy procentowej, której wysokość stanowiła sumę obowiązującej stawki [...] oraz stałej marży Banku w wysokości 1,45%.

W Umowie wskazano m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na pokrycie części ceny nabycia nieruchomości (zakup spółdzielczego lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym);

- w dniu wypłaty kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana do CHF według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów, obowiązującego w dniu uruchomienia środków (§ 9 ust. 2 Umowy);

- wysokość zobowiązania kredytobiorcy będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF - po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” do CHF obowiązującego w dniu spłaty (§ 10 ust. 3 Umowy);

- „Bankowa Tabela kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut, zwana Tabelą Kursów” była sporządzana przez merytoryczną komórkę banku na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym w chwili sporządzania tabeli po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP (§ 6 Umowy);

- kredytobiorca oświadczył m.in., że jest świadomy ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

Postanowienia zawarte w Umowie w istocie stanowiły powtórzenie zapisów objętych Regulaminem kredytowania hipotecznego, określającym warunki udzielanych umów kredytów hipotecznych, obowiązującym w Banku. Przy zawarciu Umowy powódkę zapewniano o niewielkim ryzyku walutowym; nie informowano jej, w jaki sposób raty kredytu będą przeliczane, a informowano o groszowych zmianach wysokości rat.

Kredyt został uruchomiony w dniu 29 lipca 2008 r., przy czym na pokrycie ceny nabycia nieruchomości wypłacono 290.000 zł, a na koszty związane z jego udzieleniem wypłacono 8524,57 zł (157.615 88 CHF po kursie 1.8940 zł).

W dniu 10 lipca 2014 r. powódka podpisała z Bankiem dwa aneksy przewidujące zmianę zasad określenia zmiennego oprocentowania przez limitowanie dopuszczalnego maksymalnego i minimalnego poziomu oprocentowania, a także możliwość spłaty kredytu przeliczanej po kursie sprzedaży NBP. W żadnym z aneksów nie wskazano, aby celem tych aneksów była eliminacja z umowy niedozwolonych postanowień umownych.

Pismem z dnia 7 kwietnia 2015 r. Bank poinformował powódkę o zmianie Tabeli Opłat i Prowizji dotyczącej Kredytów i Pożyczek Hipotecznych i Finansowych. W odpowiedzi, pismem z dnia 21 maja 2015 r., powódka wypowiedziała Umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia. Tego samego dnia spłaciła pozostałą część kredytu pozostającego do spłaty w wysokości 550.000 zł. Łącznie z tytułu spłat na poczet Umowy powódka zapłaciła Bankowi 704.553,68 zł. W dniu 30 lipca 2015 r. Bank przełał na rachunek bankowy powódki kwotę 2.433,93 zł z tytułu zwrotu nadpłaty, wskazując że kredyt został spłacony w całości.

Pismem z dnia 23 października 2019 r. powódka wezwała stronę pozwaną do zapłaty na jej rzecz kwoty 403.595.28 zł w terminie do dnia 29 listopada 2019 r., powołując się na bezskuteczność postanowień Umowy, prowadzącą do stwierdzenia jej nieważności, i wyjaśniając, że żądana kwota stanowi różnicę między sumą kwot wpłaconych przez powódkę na rzecz Banku (704.553,68 zł) a kwotą udzielonego jej kredytu w przeliczeniu na złotówki (298.524.47 zł) i otrzymanym zwrotem nadpłaty (2.433.93 zł).

Aprobując stanowisko Sądu pierwszej instancji co do zasadności żądania powódki, Sąd Apelacyjny przyjął w szczególności, że zastrzeżone w Umowie klauzule indeksacyjne, dotyczące przeliczania walut PLN i CHF na etapie udzielania kredytu i etapie jego spłaty (§ 9 ust. 2 i § 10 ust. 3), były abuzywne, co powoduje nieważność Umowy, gdyż bez tych klauzul nie da się ustalić wysokości zobowiązania kredytowego. Przyjął ponadto, że wynikające z klauzuli indeksacyjnej ryzyko kredytobiorcy, uzyskującego dochody w złotych, związane z nieprzewidywalną zmianą kursu franka w kilkudziesięcioletnim okresie kredytowania, jest nadmierne, a obarczenie konsumenta w całości tym ryzykiem - sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Uzasadniając pogląd o abuzywności klauzuli indeksacyjnej, Sąd odwoławczy wskazał m.in., że:

- nie była ona indywidualnie negocjowana, gdyż była oparta o treść stosowanego przez Bank wzorca umowy i oświadczenia o ryzyku, a powodowie nie mieli wpływu na ich treść;

- określa ona główne świadczenie kredytobiorcy, ale nie była sformułowana w sposób jednoznaczny, gdyż w Umowie nie sprecyzowano wszystkich czynników

uwzględnianych przez Bank w celu ustalania kursu wymiany stosowanego przy obliczaniu raty spłaty kredytu hipotecznego; na jej podstawie powódka nie była w stanie oszacować kwoty, którą miała faktycznie otrzymać ani też kwoty, jaką miała obowiązek w przyszłości świadczyć, a zasady przewalutowania określał Bank; ponadto zawarcie w umowie mechanizmu działania ryzyka kursowego (obciążenie kredytobiorcy nieograniczonym ryzykiem kursowym) wymagało ze strony Banku szczególnej staranności w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wynikających z oferowanego kredytu, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej Umowy; obowiązek ten powinien zostać wykonany przez jednoznaczne i zrozumiałe poinformowanie konsumenta, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu związane jest z dużym ryzykiem mogącym prowadzić do obowiązku zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat;

- przyznanie Bankowi swobody w zakresie ustalania kursów walut jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy kredytobiorcy, gdyż jest transparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania Banku i obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędności stron; ponadto *spread* stanowi źródło dodatkowego, ukrytego wynagrodzenia Banku, które może mieć istotne znaczenie dla kredytobiorcy.

Sąd Apelacyjny ocenił, że bez abuzywnej klauzuli indeksacyjnej Umowa nie może obowiązywać, nie da się bowiem bez niej określić, jak się ma wypłacona przez Bank kwota do kwoty kredytu wskazanej w Umowie ani wysokości poszczególnych rat, ani też jaka część kredytu została przez powódów już spłacona. Ponadto wykluczenie spornej klauzuli doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Luka po tej klauzuli nie może być wypełniona – na jakiegokolwiek podstawie (art. 65 § 1 i 2, art. 358 § 2 k.c., zasady słuszności, ustalone zwyczaje, art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe) – klauzulą odwołującą się do kursu średniego, gdyż co do zasady art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie przewiduje takiej substytucji, powódka zaś złożyła oświadczenie, iż domaga się ustalenia abuzywności postanowień umowy dotyczących klauzuli indeksacyjnej, jest

świadoma, że umowa z tego względu jest nieważna, a nieważność ta nie będzie dla niej skutkować szczególnie negatywnymi skutkami.

Konsekwencją nieważności Umowy jest możliwość żądania przez strony zwrotu spełnionych na jej podstawie świadczeń zgodnie z art. 405 w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c., a roszczenie powódki nie jest przedawnione. Dopiero bowiem po podjęciu przez konsumenta wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy, może rozpocząć bieg termin przedawnienia.

Sąd odwoławczy uznał za nieskuteczny zarzut potrącenia podniesiony przez Bank w piśmie z dnia 2 lutego 2022 r., gdyż pismo to nie zostało doręczone powódce. Za skuteczny zaś - podniesiony przez pozwanego w tym samym piśmie procesowym zarzut zatrzymania świadczenia, wskazując, że nie wymaga on doręczenia prawnomaterialnego oświadczenia bezpośrednio stronie (może być złożony w piśmie procesowym doręczonym pełnomocnikowi strony i może być złożony również w postępowaniu odwoławczym). Sąd stwierdził przy tym, że prawo zatrzymania przysługuje dłużnikowi (wierzycielowi wzajemnemu) co do całego świadczenia bez względu na to, czy przedmioty świadczeń wzajemnych są tej samej wartości. Skuteczne skorzystanie przez niego wyłącza też opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia, co eliminuje możliwość zasądzenia odsetek za opóźnienie.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosły obie strony. Bank zaskarżył go w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 w związku z art. 385² § 1 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 385² § 1 k.c., art. 385¹ § 1 w związku z § 3 i § 4 k.c., art. 385¹ § 1 oraz § 3 k.c., art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 1 i art. 3 ust. 3 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz. UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 z późniejszymi sprostowaniami; dalej: „dyrektywa 93/13”) i z przepisami załącznika do dyrektywy 93/13: ust. 1 lit. j i lit. l, ust. 2 lit. c, tiret pierwsze i drugie oraz ust. 3, art. 58 § 1 i art. 385¹ § 2 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w związku z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, art. 65 § 1 i 2 w związku z art. 56 k.c.,

art. 65 § 1 i 2 w związku z art. 354 § 1 k.c., art. 56 k.c., art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 Prawa bankowego w związku z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniająca ustawę Prawo bankowe (Dz.U. 2011, nr 165, poz. 984), art. 358 § 2 w związku z art. 385¹ § 2 k.c., art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz.160; dalej – „Prawo wekslowe”), art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2027; dalej – „ustawa o NBP”), art. 405 w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c. oraz art. 481 w związku z art. 455 k.c., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 316 § 1 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę tego wyroku w całości przez uwzględnienie apelacji pozwanego w całości, w każdym zaś razie - o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Powódka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części, tj. w zakresie punktu 1, w którym uwzględniono zgłoszony przez Bank zarzut zatrzymania oraz oddalono roszczenie o odsetki. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 497 w związku z art. 496 k.c., a w razie nieuwzględnienia tego zarzutu – art. 61 w związku z art. 497 i z art. 496 k.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrując najpierw skargę kasacyjną pozwanego, jako dalej idącą, należy wstępnie zwrócić uwagę, że stwierdzając niedozwolony charakter spornych postanowień Umowy oraz jej nieważność (trwałą bezskuteczność), Sąd Apelacyjny miał w istocie na względzie dwie przyczyny abuzywności, piętnując zarówno pozostawienie Bankowi dowolności w zakresie określania kursu CHF, a tym samym

wysokości świadczeń stron, jak i obciążenie powódki nieograniczonym ryzykiem walutowym. W tej sytuacji uznanie stanowiska Sądu odwoławczego za prawidłowe i oddalenie zarzutów w odniesieniu do jednej z tych przyczyn, dezaktualizuje potrzebę rozpatrywania zarzutów dotyczących drugiej przyczyny.

Uznając, że istotniejszą kwestią jest obciążenie powódki nieograniczonym ryzykiem walutowym – w praktyce bowiem to właśnie drastyczne ziszczenie się tego ryzyka, a nie nadużywanie swobody ustalania kursów leży u społecznego problemu tzw. kredytów frankowych - należy najpierw zweryfikować zarzuty i prawidłowość stanowiska Sądu Apelacyjnego co do tej właśnie kwestii, co obejmuje także stwierdzone następstwo abuzywności w postaci nieważności Umowy i związanych z tym roszczeń restytucyjnych.

W tym zakresie w skardze kasacyjnej Banku istotne są te zarzuty, które dotyczą wprost problemu obciążenia powódki nieograniczonym ryzykiem walutowym oraz zarzuty, które ze względu na ogólny sposób ich ujęcia mogą dotyczyć także tego (zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 385² § 1 k.c., art. 385¹ § 1 w związku z § 3 i § 4 k.c., art. 385¹ § 1 oraz § 3 k.c., art. 58 § 1 i art. 385¹ § 2 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w związku z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, art. 405 w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c. oraz art. 481 w związku z art. 455 k.c.) i które zmierzają do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, że sporne postanowienia Umowy nie były indywidualnie negocjowane, że były niejednoznaczne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interes konsumenta, a ponadto – do podważenia zapatrywania, zakładającego ich abuzywność, że powoduje to nieważność Umowy, powódce przysługuje roszczenie z tytułu nienależnego świadczenia (bez zbadania rzeczywistego poziomu wzbogacenia po stronie Banku, kosztem powódki, zgodnie z teorią salda) i odsetki od daty wcześniejszej niż dzień wydania prawomocnego wyroku (a nie od daty trwałej bezskuteczności Umowy).

Rozpatrując te kwestie, należy stwierdzić, że nie nasuwa zastrzeżeń stanowisko Sądu odwoławczego co do tego, iż postanowienia Umowy nie były indywidualnie negocjowane. Wbrew wywodom skarżącego Sąd trafnie uznał, że okoliczność, iż powódka, mając do wyboru różne opcje w ofertach różnych banków

dostępne w czasie zawierania Umowy (w tym dotyczące różnych walut), wybrała Bank oraz zawnioskowała o konkretny rodzaj kredytu - indeksowany kursem waluty obcej, nie jest jednoznaczne z indywidualnymi negocjacjami konkretnych postanowień. Zgodnie bowiem z utrwalonym i trafnym orzecznictwem Sądu Najwyższego dokonanie przez konsumenta wyboru między różnego rodzaju umowami oferowanymi przez bank (w tym wybór kredytu indeksowanego do waluty obcej - CHF, a nie kredytu złotowego) nie stanowi formy indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c., nie świadczy bowiem o rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umowy, którą wiąże się z bankiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2023 r., I CSK 6388/22, niepubl., z dnia 5 października 2023 r., I CSK 420/23, niepubl. i z dnia 9 sierpnia 2024 r., I CSK 1807/23 i I CSK 1849/23, niepubl.). Istotne jest to, czy konsument wywarł rzeczywisty wpływ na treść konkretnego postanowienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.), czego pozwany *in casu* nie wykazał.

Trzeba też zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego - z odwołaniem do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - negatywnie ocenia się, tak jak uczynił to Sąd Apelacyjny, ponoszenie przez kredytobiorcę nieograniczonego (nieproporcjonalnego) ryzyka walutowego (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Nie można zaś zgodzić się z sugestią skarżącego, że *in casu* ryzyko ponoszone przez powódkę było kompensowane przez korzystniejsze oprocentowanie kredytu indeksowanego w porównaniu ze złotowym. Wbrew argumentacji Banku dla oceny abuzywności klauzuli ryzyka walutowego kluczowe jest nie to, czy indeksacja wiązała się dla kredytobiorców z pewnymi korzyściami, lecz to, czy korzyści te (w szczególności korzystne oprocentowanie kredytu) już *ab initio* gwarantowały zrównoważenie ryzyka walutowego (co do

niższego oprocentowania por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-102), a wywody Banku zawarte w skardze kasacyjnej – pomijając ich gołosłowność - nie wskazują, by tak rzeczywiście było. Zwłaszcza w konfrontacji z jednolitą linią orzeczniczą, z której wynika, że korzyści związane z niższym oprocentowaniem kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowane w tej walucie) de facto nie równoważyły (i nie mogły zrównoważyć) negatywnych następstw ziszczenia się ryzyka walutowego.

Nie przekonują także argumenty mające świadczyć o tym, że powódka została należycie poinformowana o ryzyku walutowym. Kluczowe bowiem nie jest to, czy Bank przekazał jej symulacje i prezentował historyczne kursy, ale czy informacja ta była adekwatna do Sali ryzyka. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał już, jakie przesłanki muszą być spełnione jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22, niepubl.). W tym kontekście zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Wyjaśnił też, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne dlań do udźwignięcia. Prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać

konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Ponadto w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził,

że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu. W świetle poczynionych w sprawie i wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń nie można uznać, że przesłanki te zostały *in casu* spełnione.

Skarżący nie zdołał także wykazać, że Umowa może obowiązywać bez abuzywnej klauzuli ryzyka walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie i przekonująco wyjaśniał już, że bez takiej klauzuli umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może być utrzymana, w tym jako zwykły kredyt złotowy (oprocentowany w sposób charakterystyczny dla kredytów w walucie obcej albo kredytów złotówkowych), gdyż byłoby to równoznaczne z tak daleko idącym jej przekształceniem, iż należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl., z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl. oraz z dnia 3 grudnia 2024 r.,

II CSKP 1803/22). Ponadto przypisanie podstawowego znaczenia niedopuszczalnemu obciążeniu powódki nieograniczonym ryzykiem walutowym wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji ani nie narusza innych, przywoływanych przez skarżącego zasad konstytucyjnych. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza tych zasad (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CSKP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl., z dnia 30 maja 2025 r., II CSKP 168/23, niepubl.).

Zaprobowanie stanowiska Sądu Apelacyjnego co do abuzywności klauzuli ryzyka walutowego obciążającej powodów nieograniczonym ryzykiem i niemożności utrzymania Umowy bez tej klauzuli sprawia, że bezprzedmiotowe – pozbawione wpływu na rozstrzygnięcie sprawy - stało się rozważanie zarzutów skarżącego, zmierzających w szczególności do zakwestionowania tezy o abuzywności klauzul odsyłających do kursów ustalanych w Tabelach Banku i możliwości ich zastąpienia odwołaniem do kursu rynkowego albo kursu średniego NBP. Nawet bowiem przyznanie pozwanemu racji co do tych kwestii w żaden sposób nie rozwiązywałoby problemu niedopuszczalnego obciążenia powódki nieograniczonym ryzykiem walutowym (nie wyłączało tego ryzyka).

Jedynie zatem ubocznie warto zauważyć, że stanowisko Sądu odwoławczego co do abuzywności klauzul spreadowych pozostaje w pełnej zgodzie z utrwaloną judykaturą Sądu Najwyższego, z której wynika, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z 13 grudnia 2018 r.,

V CSK 559/17, niepubl., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Zapłatywanie to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dotyczącym postanowień dyrektywy 93/13, a w szczególności w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., dotyczącym postanowienia zastrzeżonego w umowie kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego przewidującego, że raty kredytu są wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (pkt 19). Przypominając, że przewidziane w art. 5 dyrektywy 93/13 wymaganie przejrzystości postanowień umownych musi podlegać wykładni rozszerzającej i nie może zostać zawężone do ich prostego i zrozumiałego charakteru pod względem formalnym i gramatycznym (pkt 41), Trybunał zwrócił tam uwagę, iż w przypadku spornej klauzuli indeksacyjnej problem dotyczy nie tyle jej jednoznaczności, ile niewskazania sposobów ustalania kursu wymiany stosowanego do obliczenia rat spłaty, gdyż nie precyzuje ona wszystkich czynników uwzględnianych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany stosowanego przy obliczaniu rat spłaty kredytu hipotecznego (pkt 47-48). We wcześniejszym swym orzecznictwie zaś wyjaśnił, że dla poszanowania wymogu przejrzystości zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy umowa kredytu przedstawia w sposób przejrzysty powód i szczególne cechy mechanizmu zamiany waluty obcej, a także stosunek pomiędzy tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach umowy, tak aby konsument był w stanie zrozumieć, w oparciu

o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (pkt 49). Istotne jest zatem to, czy w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, w tym reklamy i informacji dostarczonych przez kredytodawcę w ramach negocjacji danej umowy kredytu, właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i racjonalny przeciętny konsument może nie tylko dowiedzieć się o istnieniu wahań kursów wymiany ogólnie obserwowanych na rynku walutowym, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne, jakie ma dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony, a w rezultacie także całkowity koszt zaciągniętego przez siebie kredytu (pkt 50). Wprawdzie Trybunał dostrzegł, że kurs wymiany zmienia się w długim okresie i w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na okres 40 lat kredytodawca nie może przewidzieć zmiany obciążenia finansowego, jakie może pociągnąć za sobą mechanizm indeksacji przewidziany w umowie (pkt 51), jednakże stwierdził, iż okoliczność ta nie może uzasadniać niewskazania w postanowieniach umowy oraz w ramach informacji dostarczonych przez przedsiębiorcę w trakcie negocjacji umowy kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczania rat spłaty, co umożliwiłoby konsumentowi określenie w każdej chwili tego kursu wymiany (pkt 53). Konsument bowiem musi móc zrozumieć, do czego się zobowiązuje, zwłaszcza co do sposobu obliczenia rat spłaty kredytu, który zaciąga (pkt 54). W rezultacie Trybunał stwierdził, że art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę (pkt 55, teza). Przypominając również, że przestrzeganie wymagania transparentności postanowienia stanowi jeden z czynników, które sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę przy dokonywaniu oceny abuzywności tego postanowienia na podstawie art. 3 ust. 1 tej dyrektywy 93/13

(pkt 58), Trybunał zasugerował, iż przedmiotowe postanowienie dotyczące indeksacji, niepozwalające konsumentowi na samodzielne określenie w każdej chwili kursu wymiany stosowanego przez przedsiębiorcę, ma abuzywny charakter (pkt 64). Zastrzegł przy tym, że badanie, czy istnieje znaczna nierównowaga wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, nie może ograniczać się do ekonomicznej oceny o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z tym warunkiem obciążają konsumenta. Znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego faktu wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w której konsument, jako strona danej umowy, znajduje się na mocy właściwych przepisów krajowych, w postaci czy to ograniczenia treści praw, które zgodnie z rzeczonymi przepisami przysługują mu na podstawie tej umowy, czy to przeszkody w ich wykonywaniu, czy też nałożenia na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują normy krajowe” (pkt 65-66; por. też np. wyroki Trybunału z dnia 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, *Dexia Nederland*, pkt 49, z dnia 13 października 2022 r., C-405/21, *Nova Kreditna Banka Maribor*, pkt 22, z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych)*, pkt 54 oraz postanowienie Trybunału z dnia 30 maja 2024 r., C-325/23, *Deutsche Bank Polska*, pkt 58-59, 69-71). W ujęciu Trybunału abuzywność postanowienia sugeruje to, że konsumenci nie zostali uprzedzeni o dodatkowej korzyści Banku wynikającej z przeliczeń, jak również to że korzyść ta nie ma żadnego ekwiwalentu (por. postanowienie Trybunału z dnia 18 października 2023 r., C-117/23, *Eurobank Bulgaria*, pkt 48-50, teza).

Sąd Najwyższy wyjaśniał też wielokrotnie, że bez postanowień przeliczeniowych określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotych na franki szwajcarskie i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące indeksację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B,

poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Podniesiony w skardze kasacyjnej dodatkowo zarzut naruszenia art. 405 w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c., którego skarżący dopatrywał się w odstąpieniu od zbadania rzeczywistego poziomu wzbogacenia po stronie pozwanej, kosztem strony powodowej (teoria salda), przez ograniczenie się do oceny wyłącznie rzekomej zasadności roszczenia zgłoszonego w postępowaniu, odpowiadającego sumie spłat dokonanych przez powódkę (teoria dwóch kondycji), wymaga jedynie krótkiej wzmianki. Należy bowiem zwrócić uwagę, że w uzasadnieniu tego zarzutu jest mowa jedynie o braku wzbogacenia po stronie Banku ze względu na art. 409 k.c. (zużycie wzbogacenia), podczas gdy zastosowanie tego przepisu w sprawach takie jak niniejsza wykluczono już w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Ponadto pozwany zdaje się przeoczać, że w niniejszej sprawie powódka dochodziła tylko różnicy między kwotą przez nią zapłaconą a wypłaconą kwotą kredytu, a więc niejako z własnej inicjatywy zastosowała regułę salda.

Zamierzonego przez pozwanego skutku nie może również wyrzucić zarzut naruszenia art. 481 w związku z art. 455 k.c., które miało polegać na zasądzeniu odsetek poczynawszy od daty wcześniejszej niż dzień wydania prawomocnego wyroku, podczas gdy nawet przy najbardziej niekorzystnej dla pozwanego interpretacji tego

aspektu należało przyjąć, że do momentu stwierdzenia trwałej bezskuteczności Umowy pozwany miał uzasadnione podstawy, by przypuszczać, iż nie jest w zwłoce wobec strony przeciwnej. W związku z tym argumentem trzeba przypomnieć, że Sąd Najwyższy wyjaśniał już wielokrotnie, od jakiej chwili uzasadnione jest rozpoczęcie naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego z tytułu nienależnego świadczenia wynikającego z nieważności umowy kredytu na skutek abuzywności klauzul indeksacyjnych i czy niezbędne jest wyrażenie przez konsumenta zgody na taką nieważność, po uprzednim pouczeniu konsumenta o skutkach takiej nieważności. W szczególności w wyroku z dnia 3 grudnia 2024 r. (II CSKP 1803/22, niepubl.) Sąd Najwyższy przypomniał, że z aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika, iż możliwość żądania odsetek za opóźnienie powinna wiązać się z żądaniem przez konsumenta zwrotu kwot zapłaconych w wykonaniu nieważnej umowy i upływem terminu do zapłaty (por. wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank (Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych), pkt 71-72, 85-87 oraz postanowienie z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, pkt 37). Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że nic innego nie wynika z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21. W szczególności nie wynika z niej w żadnej mierze, że możliwość wystąpienia przez konsumenta z takim żądaniem zależy od prawomocnego stwierdzenia nieważności albo złożenia przez niego „sformalizowanego” oświadczenia (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56-61, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, że jest świadomy, iż nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, i konsekwencji tego uznania nieważności, i że wyraża zgodę

na uznanie tej umowy za nieważną; por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W uchwale wskazano, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia jako nienależnego dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Chwilą tą jest odmowa potwierdzenia przez konsumenta klauzuli abuzywnej (bez której umowa nie może obowiązywać) albo upływ rozsądnego terminu do jej potwierdzenia, przy czym wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Wprawdzie zastrzeżono, że taka ocena jest uzasadniona wtedy, gdy owemu żądaniu towarzyszy wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji, jednakże nie oznaczało to, iż chodzi tu o jakieś „sformalizowane” oświadczenie przed sądem. Wymaganiu temu czyniłoby zadość również proste oświadczenie, także pozasądowe, że konsument jest świadomy konsekwencji upadku umowy i to nawet – za czym przemawia zasada *volenti non fit iniuria* czy też akceptacja dla reguły działania na własne ryzyko - przy założeniu, iż oświadczenie to nie odpowiada rzeczywistości. Zważywszy ponadto, że w świetle aktualnego orzecznictwa powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego jest dlań w praktyce niemal zawsze korzystne (choćby ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wezwania do zapłaty – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z dnia 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii i ewentualnymi próbami uchylecia się od skutków błędnej decyzji jest znikome, można przyjąć co najmniej domniemanie, iż żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje

informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56, 59, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W okolicznościach zaś niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji zasądził odsetki – a Sąd odwoławczy skorygował to tylko co do kwoty, od której mogą być naliczane - od dnia 30 listopada 2019 r., czyli od następnego dnia po terminie wyznaczonym w pozasądowym wezwaniu do zwrotu kwoty dochodzonej później przez powódkę pozwem ze wskazaniem na abuzywny charakter postanowień indeksacyjnych i związaną z tym nieważność Umowy.

Z tych względów skarga kasacyjna pozwanego była bezzasadna i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Sformułowany w skardze kasacyjnej powódki jako główny zarzut naruszenia art. 497 w związku z art. 496 k.c. zmierza do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, uznającego za dopuszczalne skorzystanie przez Bank z zarzutu

zatrzymania. Jej zdaniem jest to zapatrywanie błędne, ponieważ umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie jest umową wzajemną. Także dlatego, że w przypadku umów kredytów hipotecznych przeznaczonych na zakup nieruchomości wypłata kwoty kredytu przez bank następuje nie na rzecz kredytobiorcy, a na rzecz sprzedającego daną (kredytowaną) nieruchomość (nie można przyjąć, że do zwrotu tego świadczenia zobowiązany jest tu kredytobiorca). Ponadto, w ocenie skarżącej, zatrzymanie spełnia swoją funkcję jedynie tam, gdzie świadczenia są różnorodnej i z tego powodu wierzytelności obu stron nie nadają się do potrącenia.

Niezależnie od trafności argumentacji powódki – w świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego co najmniej dyskusyjnej (por. co do wzajemności umowy kredytu uchwał składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22, niepubl.; co do możliwości powołania się na zarzut zatrzymania por. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2024 r., II CSKP 183/23, niepubl. i z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CSKP 81/23, niepubl.) – trzeba stwierdzić, że zapatrywanie Sądu Apelacyjnego co do skuteczności podniesionego przez pozwanego zarzutu zatrzymania nie może być zaaprobowane. Nie uwzględnia bowiem ono – siłą rzeczy – nowszego, choć nadal deklaratywnego, orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, które nakazuje rewizję dotychczasowych poglądów co do dopuszczalności skorzystania z takiego zarzutu przez bank w stosunku do konsumenta dochodzącego zwrotu spełnionych przezeń świadczeń.

Dotyczy to zwłaszcza postanowienia z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, w którym Trybunał stwierdził, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności zawartej przez instytucję bankową z konsumentem umowy kredytu hipotecznego z uwagi na nieuczciwy charakter niektórych warunków tej umowy powołanie się przez tę instytucję na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od wspomnianej instytucji ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru

tych warunków, od równoczesnego zaofiarowania przez rzeczzonego konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od tej samej instytucji przez konsumenta na podstawie wspomnianej umowy, niezależnie od spłat dokonanych już w wykonaniu tej umowy (pkt 38, teza). Stanowisko to nie zostało szerzej uzasadnione – poza odwołaniem do wcześniejszego orzecznictwa ogólniejszej natury - a jego wydźwięk nie jest w pełni jednoznaczny. Tym niemniej wskazuje ono, że skorzystanie przez bank z zarzutu zatrzymania świadczenia uzyskanego nienależnie od kredytobiorcy-konsumenta (i podlegającego zwrotowi na rzecz tego konsumenta) jest niedopuszczalne w zakresie, w jakim zarzut ten miałby zabezpieczać roszczenie banku o zwrot całości wypłaconego kredytu, mimo iż konsument zwrócił już jego część, wykonując nieważną umowę kredytu. Rozstrzygnięcie to było dostosowane do okoliczności sprawy, w których – stosownie do wskazówek Sądu odsyłającego – konsument nie zwrócił jeszcze bankowi całości wykorzystanego kredytu. W niniejszej zaś sprawie zastosowanie stanowiska Trybunału prowadzi do wniosku, że skorzystanie przez Bank z zarzutu zatrzymania jako zabezpieczenia roszczenia restytucyjnego o zwrot wypłaconego kapitału nie było w ogóle dopuszczalne, zważywszy, iż cała kwota kapitału została już spłacona przez powódkę. Tym bardziej, że powódka nie domagała się zwrotu tej kwoty, lecz jedynie różnicy między kwotą przez nią spłaconą a wypłaconą kwotą kredytu.

Zarzut naruszenia art. 497 w związku z art. 496 k.c. okazał się zatem zasady, co dezaktualizuje potrzebę rozpatrywania zarzutu naruszenia art. 61 w związku z art. 497 i z art. 496 k.c., który został sformułowany jako ewentualny, tj. podniesiony na wypadek nieuwzględnienia zarzutu głównego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną powódki.

Roman Trzaskowski

Paweł Grzegorzczak

Karol Weitz

(K.L.)

[SOP]